

# МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*Ладонько Л. С., д.е.н., доц., проф.,*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

*Михайловська О. В., к.е.н., доц.*

*Національний університет «Чернігівська політехніка»*

В умовах сьогодення побудова сучасної демократичної правової держави потребує ефективної взаємодії органів та структур влади всіх рівнів та інститутів громадянського суспільства. Нажаль, у сучасних умовах на локальному рівні громадяни фактично відсторонені від впливу на вирішення поточних місцевих справ, не мають суттєвих інструментів контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, що значно стримує демократичні процеси в суспільстві [1]. Саме тому для ефективної децентралізації влади в Україні необхідно сформувані перспективні та працюючі (можливо, навіть універсальні) моделі і механізми взаємодії об'єднань громадян і владних структур (у межах яких були б вирішені протиріччя між забюрократизованими, діючими у межах владної вертикалі, державними інститутами і громадянським суспільством, що функціонує за мережевим принципом). Суть зміни моделі взаємовідносин – в переході від адміністративно-розпорядчого управління до управління, яке базується на основі принципів взаємовигідного співробітництва, правових і фінансових механізмів, створення умов для набуття належної суб'єктності громадянами, громадами, їх об'єднаннями та органами влади.

Узагальнюючи економічну теорію та теорію державного управління, можемо виділити три основні моделі взаємодії держави і громадянського суспільства, а саме: патерналістську (етатистську), характерну для тоталітарних та авторитарних держав ХХ ст. При такій моделі держава дозволяє певну автономію недержавних організацій за умов, що ті не втручаються у справи влади і підтримують певних кандидатів на виборах. У свою чергу, владні структури надають інститутам громадського суспільства певні пільгові умови для їх функціонування та розвитку. Невід'ємною рисою даної моделі є

контрольовані владою ЗМІ, функціональна нестабільність, засилля бюрократії, корупція тощо. Для великої частини населення України радянський патерналізм сформувався у зручну систему, коли значну частину своїх проблем можна перекласти на державу.

Індивідуалістська (ліберальна) модель, характерна для країн західної демократії з притаманним їй обмеженням державного свавілля громадянським суспільством.

Партиципаторна модель передбачає нерозривність та суперечливість взаємодії держави і інститутів громадянського суспільства, дотримання принципів солідарності та субсидіарності у даних взаємовідносинах.

Перспективою зв'язків з громадськістю виступає перехід до управлінської (партнерської) моделі, суть якої полягає у налагодженні конструктивного діалогу на засадах партнерства між державою і громадянським суспільством при домінуванні інтересів останнього. У цій моделі громадськість контактує з державою як клієнт або сукупність клієнтів, що отримують послуги. Співробітництво органів публічної влади та громадянського суспільства при запровадженні управлінської моделі має ґрунтуватись на таких принципах (табл.1).

Таблиця 1

Характеристика принципів співробітництва органів публічної влади та громадянського суспільства

Принцип	Характеристика
Громадська активність	Громадська активність як ініціативна та добровільна участь людей у житті суспільства та виробленні державної та місцевої політики у різних, важливих для людей сферах, є важливим складовим елементом демократичного суспільства. Органи публічної влади мають підтримувати громадську ініціативу шляхом створення сприятливих умов для її виникнення та реалізації.
Партнерство	Взаємодія органів публічної влади та організацій громадянського суспільства має будуватись на основі партнерства та рівноправності. Це дозволить зробити співпрацю ефективною та створить умови для об'єднання зусиль державного та громадського сектору з метою вирішення суспільно значущих питань.

Відкритість та відповідальність	Діяльність організацій громадянського суспільства, органів державної влади, органів місцевого самоврядування має бути відкритою, відповідальною та підзвітною суспільству з питань своєї діяльності, в тому числі з питань реалізації проектів та фінансового забезпечення цих проектів.
Політична незалежність	Організації громадянського суспільства при здійсненні своєї діяльності мають бути вільними та незалежними, діяти виключно в рамках закону. Підтримка громадських ініціатив та організацій за рахунок бюджетів та фондів органів державної влади чи органів місцевого самоврядування має здійснюватись, як правило, на конкурсній основі з дотриманням прозорих процедур та безсторонності аби не допускати надання привілеїв чи створення обмежень політичного характеру, а також поширення політичного впливу на громадські ініціативи.
Запобігання корупції	При підтримці громадських ініціатив та організацій за рахунок бюджетів та фондів органів державної влади чи органів місцевого самоврядування необхідно створити умови та механізми, що виключають конфлікт інтересів та запобігатимуть корупції.
Раціональний збалансований розвиток	Органи публічної влади, а також організації громадянського суспільства при реалізації власних чи спільних проектів та програм мають дбати про їх раціональний та збалансований розвиток відповідно до існуючих в суспільстві потреб. Така діяльність має максимально покривати потреби суспільства у різних сферах суспільного життя та не припускати надмірної концентрації проектів у одній чи кількох сферах, що веде до дублювання та неефективного використання ресурсів, коли інші залишаються поза увагою влади та організацій громадянського суспільства.
Комплексність	Форми реалізації громадських ініціатив через організації громадянського суспільства є взаємопов'язаною та взаємодоповнюючою системою до виконання органами публічної влади власних повноважень в інтересах суспільства в цілому та окремих, соціально вразливих груп населення зокрема. Всі форми реалізації громадських ініціатив мають розвиватись та діяти цілісно і системно. Кожна з форм є невід'ємним елементом громадянського суспільства, що сприяє становленню та укріпленню інститутів громадянського суспільства.
Форми реалізації громадських ініціатив	В демократичних суспільствах саме розумна влада прагне якомога активніше залучати громадськість до управління державою, а тому вона зацікавлена в розвитку “третього сектору” і здійснює його фінансову підтримку (пільги, пряме фінансування, гранти). З іншого боку, високий рівень життя населення в цих країнах дає можливість неурядовим організаціям мати власну фінансову базу. Це відбувається тому, що головним інтересом демократичної влади є національний інтерес.

Орієнтація на клієнта і його запити, розуміння важливості існування інститутів громадянського суспільства, прихильність до активного стилю дій у вирішенні конкретних проблем, простота структури і професіоналізм, відкритість і доступність – такими мають бути домінанти практичної діяльності державних структур. Крім того, вирішення проблем неефективності взаємодії з громадськістю можливе в таких конкретних напрямках діяльності органів державної влади, як: встановлення, підтримка і розширення контактів з громадянським суспільством і його інститутами; інформування громадськості про рішення, що приймаються; вивчення громадської думки; аналіз реакції суспільства на дії посадових осіб і органу влади в цілому; формування позитивного іміджу органів державної влади тощо.

Формування механізму взаємодії – це складний, системний процес, але хоча і не існує єдиної універсальної моделі взаємодії громадянського суспільства і демократичної держави, в її основі лежить домінуюча роль держави, як представника громадянського суспільства, а не навпаки.

Враховуючи вищевикладене, маємо достатні умови вважати, що запропонована управлінська модель, яка зводиться до пошуку компромісу у партнерських відносинах між громадянським суспільством і державою, може знайти застосування в нашій країні на шляху демократизації суспільства.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Михайловська О. В. Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості/ О.В. Михайловська / Науковий вісник Полісся. – Чернігів: ЧНТУ, 2016. – № 1 (5). – 136 с. Режим доступу : <http://nvp.stu.cn.ua/uk/component/k2/item/472-mihaylovska-o-v-deyaki-aspekti-komunikativnoyi-vzaemodiyi-organiv-mistsevogo-samovryaduvannya-ta-gromadskosti.html>
2. Якубовський О. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії : [Монографія] / О.Якубовський, Т. Бутирська. – О.: ОРІДУ НАДУ, 2004. – 196 с.